

acquiri quotidie. (D. 356. 15 Martii 1852): quoad vero 3um placet referre quae habet Palmieri (l. c. § v. n. v.) "Quaeritur quid sibi volunt Pontifices cum indulgentiam concedunt de poenitentiis iniunctis. Haec formula in usu fuit cum adhuc poenitentiae a confessariis iniungerentur secundum canones, sensusque erat quod remittebatur debitum poenae respondens tot annis, diebus de poenitentiis iniunctis a confessario, et sic auferebatur obligatio eam partem poenitentiae iniunctae peragendae: quod enim tu assetus es eam agendo, iam gratis Pontifex tibi concedebat. Cum vero adhibetur haec formula concedendi plures dies, quadragenas aut annos de poenitentiis iniunctis, etiam nunc quando non amplius solent confessarii graves poenitentias secundum veteres canones imponere, probabile satis est quod hac aetate fuerit ampliata significatio eorum verborum de poenitentiis iniunctis, ut perinde sit ac de poenitentiis iniungendis, si canones adhuc vigerent, vel simplicius, de poenitentiis iniunctis a canonibus, quas nempe canones olim praescribebant. (Cfr. Lugum diss. xxvii. sect. 2. *de Sacram. Poenit.*) ,

CAPUT III.

De Concedente seu faciente Indulgentias.

Supponimus ex Dogmaticis in Ecclesia potestatem esse concedendi indulgentias, quod quidem de fide est, uti de fide est indulgentiarum usum christiano populo maxime salutarem esse. (Conc. Trid. sess. xxv. Decr. de Indulg.) Inquirendum nunc est,

quinam in Ecclesia hac potestate polleant; sed antea perutile erit nonnulla de natura huius potestatis dicere. Quare caput hoc in duos articulos distribuimus, in quorum primo de *Natura* potestatis, in altero de eiusdem *Subiecto* loquemur.

Art. I.

DE NATURA POTESTATIS FACIENDI INDULGENTIAS.

Natura huius potestatis definiri potest per sequentem propositionem quam per partes declarabimus.

Potestas concedendi indulgentias est: — Potestas iurisdictionis, cuius exercitium respicit forum internum et supponit potestatem administrandi thesaurum Ecclesiae, requirens ad validitatem sui exercitii causam rationabilem.

Dicitur *potestas iurisdictionis*, sane in Ecclesia duplex est potestas, ordinis et iurisdictionis: atqui potestas concedendi indulgentias non est potestas ordinis; haec enim est potestas quae ordinatur ad efficienda sacramenta; ergo est iurisdictionis. Unde sequitur 1° quod ad conferendas indulgentias necessarius non sit caracter episcopal. Quare Episcopus electus et confirmatus, licet nondum consecratus, indulgentias conferre potest; 2° ut si quis concedat indulgentiam in statu peccati mortalis non peccat;

— cuius exercitium respicit forum internum. Omnes DD. convenient et convenire debent indulgentiam esse remissionem quae datur in foro Dei, seu in foro interno. Contraria propositio damnata fuit a Leone X contra Lutherum, et a Pio VI in Const. *Auctorem fidei*, contra pseudosynodum Pistoriensem.

Quare quando quidam DD. dicunt simpliciter indulgentiam dari *in foro externo*, intelligendi sunt de natura iurisdictionis, ad quam pertinet potestas dandi indulgentias; scilicet, distinguendo iurisdictionem in eam quae est fori interni et in eam quae est fori externi, volunt asserere hanc potestatem pertinere ad eos qui iurisdictionem habent fori externi, licet exercitium respiciat forum internum, sicut v. gr. accidit in dispensationibus ab impedimentis matrimonii quae dantur aliquando pro solo foro interno;

— *et supponit potestatem administrandi thesaurum Ecclesiae.* Indulgentia enim est non solum absolutio sed et solutio seu exhibitio Deo satisfactionis quae continetur in thesauro Ecclesiae; cuius ergo dispensatio seu administratio concredita est Ecclesiae;

— *atque ad validitatem exercitii requirit causam rationabilem.* Necessitas causae rationabilis probatur non solum ex documentis Pontificiis, sed ex ipsa natura rei. Sane necesse est, esse rationem aliquam cur poena Deo debita remittatur ab Ecclesia quae nequit sine causa thesaurum, cuius tantum habet administrationem, distribuere; aut ius, quod Deus habet ad poenam ab hominibus exigendam, dissolvere. Ratio autem debet esse eiusmodi, ut veluti Deo compenset id quod **Ipsi** detrahitur per condonationem debitae **Ipsi** satisfactionis.

“ Iusta autem causa aliquando repetitur ex ipsis operibus praescriptis, **ut** si Pontifex cuilibet hanc vel illam orationem fundenti . . . indulgentias concedit; videlicet mens concedentis est eiusmodi pietatis exercitia fidelibus ex sese **valde** utilia proposito proemio promovere. Et revera, si crescit sanctitas et per-

fectio interna fidelium, prudenter propter hoc ipsum poenae temporalis quaedam relaxatio conceditur. Aliquando causa petitur extrinsecus, maxime ex publica Ecclesiae utilitate, splendore promovendo, calamitate avertenda . . . sic etiam peti potest ex liberali quadam gratitudine aut remunerandi studio erga aliquem, qui ad bonum Ecclesiae laboravit.... Hinc patet ex eo quod pro operibus admodum levibus aliquando indulgentiae quam maxima et multae proponantur, inferri minime posse, causam deesse sufficientem. ” (Lehmkuhl *Theologia mor.* II. n. 535.)

In praxi tamen fideles omne dubium propulsare possunt et debent, eo quod, prout notat Charmes (*de Indulg.* diss. v. App. c. iii.) “ In facto principis, semper praesumitur causa, nisi error in contrarium sit manifestus: ita censem Toletus lib. vi. c. 28. n. 6. ”

QUAESTIO fit a DD. an necesse sit ut opus aliquod praescribatur ad acquisitionem indulgentiae.

Conveniunt DD. non requiri saltem pro indulgentiis pro vivis. Quod probatur 1º ex facto; aliquando enim Rom. Pontif. concedit indulgentiam in articulo mortis sensibus destituto; 2º ex ipsa natura rei. Si enim necessarium esset opus, hoc esset vel ex parte concedentis, vel ex parte causae, vel ex parte suscipientis. Atqui non ex parte concedentis, nam potestas concessa est Ecclesiae tantummodo sub conditione, ut adsit causa, nec ligata est alicui actioni, ut in sacramentis; non ex parte causae, potest enim iusta causa intervenire, citra opus pium; neque ex parte suscipientis, qui ut possit lucrare indulgentias, requiritur solum ut sit dispositus, scilicet expers saltem culpae mortalitatis. (Fr. Th. p. 1. c. x. a. 1.)

Dixi saltem *pro vivis*: disputant enim DD. quoad indulgentiam pro defunctis. Fr. Theod. (p. I. c. XIV. a. VI.) tenet posse concedi indulgentiam "citra viventis opus." E contra alii tenent "certum esse Rom. Pont. non posse immediate absque pio opere vivorum dare indulgentias defunctis, hoc enim est inauditum in Ecclesia, ait Lugus (*de Poen.* diss. XXVI. sect. 2. n. 62.) Numquam enim Pontifices concesserunt aliquam indulgentiam defunctis nisi concedendo vivis." (Palmieri, I. c. § IV.)

Art. II.

DE SUBJECTO POTESTATIS.

Subiectum potestatis est ille in quo residet potestas: de *hoc* vero loquemur primum spectato *iure divino*, deinde *iure ecclesiastico*.

§ 1. *De subjecto iuxta ius divinum.*

S. Thomas ita breviter definit quoniam sit subiectum spectato iure divino. (*Suppl.* qu. XXVI. a. III. in 0.) "Papa habet plenitudinem Pontificalis potestatis, quasi rex in regno; sed Episcopi assumuntur in partem sollicitudinis, quasi iudices singulis civitatibus propositi. . . . Et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa, quia potest facere prout vult, causa tamen existente legitima; sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papae, et ideo possunt facere secundum quod est eis taxatum et non amplius."

Quomodo autem potestas faciendi indulgentias plene resideat in Summo Pontifice clarius declaratur ab ipso S. Thoma (*Quodlib.* 2. qu. 8. a. 16. 0.)

"Totus thesaurus meritorum Christi et Sanctorum est in dispensatione eius qui praest generali Ecclesiae: unde Petro Dominus claves regni coelorum commisit. (Matth. 16.) Quando ergo utilitas vel necessitas ipsius Ecclesiae exposcit, potest ille qui praest Ecclesiae, de ista infinitate thesaui communicare alicui, qui per caritatem fit membrum Ecclesiae, de predicto thesauro, in quantum sibi visum fuerit opportunum, ad totalem remissionem poenarum vel usque ad aliquam certam quantitatem; ita scilicet quod Passio Christi et aliorum Sanctorum ei imputetur, ac si ipse passus esset quantum sufficeret ad remissionem sui peccati; sicut contingit cum unus pro alio satisfacit."

QUAESTIO fit a DD. an potestas, quam habent Episcopi dandi seu faciendi indulgentias sit ex iure divino vel ecclesiastico.

Respondent communiter esse ex iure ecclesiastico et nonnisi ex iure divino mediato. Quod ita declarat Billuart (*Tract. de Cens. Irr. et Indulg.* Diss. III. a. III.) "Licet Christus instituerit munus episcopale, non tamen per se ipsum confert singulis Episcopis iurisdictionem, sed mediante Summo Pontifice; quia tamen eorum status et officium episcopale exigit ut huiusmodi potestas ipsis a Papa communicetur, non sunt in hoc simpliciter delegati, sed ordinarii, quia vi status et officii habent hanc potestatem a Papa, et hoc sensu dicuntur ab aliquibus habere illam iure divino sc. mediato." Cum autem agatur de potestate

non absolute debita, aut necessaria, licet valde convenienti (Layman, *de Indulg.* c. iv. n. ii.); mirum non est si RR. PP. ratione habita boni communis, potestatem hanc successu temporis in episcopis limitaverint magis quam anteactis temporibus.

§ 2. *De subiecto iuxta ius ecclesiasticum.*

DE ROMANO PONTIFICE.

Cum R. P. sit supra ius, de eo quaeri tantum potest, quamnam proxim servet in exercenda potestate circa indulgentias.

Iam vero potestas indulgentiarum considerari potest non solum relate ad earumdem concessionem, sed etiam relate ad *vigilantiam*, qua superiores ecclesiastici invigilare tenentur, ne abusus circa hanc materiam inter fideles obrepant.

Quoad concessionem:

Romanus Pontifex indulgentias concedere solet:

1º *Vel vivae vocis oraculo, vel scripto*, per organum alicuius Congregationis aut Secretariae, et quidem sive Bulla, sive literis *in forma Brevis*, sive Decreto, sive Rescripto.

2º *Absolute vel conditionate*. Exemplum concessionis conditionatae habetur in concessionibus generalibus, pro quibus statutum est Decreto S. I. C. 23 Ian. 1756 (205) “*impetrantes generales concesiones teneri sub nullitatis poena gratiae obtentae exemplar earumdem concessionum ad Secretariam eiusdem S. C. deferre.*”

3º *Vel immediate vel per communicacionem.*

“*Communicatio et communicare a ly communis*

derivatum, id est esse, ac commune facere et conferre alicui, quod prius alteri iam fuerat concessum.” (Reiffenstuel, *Ius Canonicum universum*, lib. v. Decr. tit. xxxiii. § iii.)

“Duobus autem modis fieri potest indulgentiarum communicatio: 1º per *extensionem*, qua eae gratiae spirituales non quidem primario, sed secundario aliquibus conceduntur, ut cum datae Regularibus ad eorum Oblatos, Procuratores et Famulos extendantur: 2º non per extensionem sed per *novam concessionem*, quum uni prius attributae, ita fiunt propriae aliorum, ac si eisdem primario fuissent concessae.” (Fr. Theod. p. i. c. XII. a. i.)

Iterum communicatio per novam concessionem fieri potest vel per *verba generalia*, eas in particulari non specificando, v. gr. *communicamus omnes indulgentias quibus Ecclesia N. decoratur*; vel per *verba expressa*, easque in particulari specificando, v. gr. *concedimus Ecclesiae N. indulgentias feriarum sextarum mensis Martii ad instar Basilicae S. Petri.*

Iamvero pro diverso modo quo indulgentiae communicantur, diversi sunt effectus: sic indulgentiae communicatae per extensionem omnino dependent a prima concessione, in hoc enim casu potiusquam communicatio indulgentiarum videtur haberi extensionem subiecti favore cuius indulgentiae concessae sunt; e contra indulgentiae concessae per novam communicationem remanent, etsi cessent indulgentiae primae concessionis. Aliqua etiam differentia est inter indulgentias concessas per verba generalia vel per verba specificantia; hae enim subsistunt etsi

tunc cum conceduntur iam cessaverint indulgentiae primae concessionis, quod non accidit in prima hypothesi.

QUAESTIO fit a DD. "An sub communicatione Privilegiorum, Indultorum, Immunitatum et Gratiarum intelligitur communicatio Indulgentiarum. "

Fr. Th. (p. I. c. XII. a. II.) huic quaestioni, quam proposuimus ipsius verbis, respondet negative; quod praecipue probat ex stylo Curiae.

Quoad vigilantium:

Romanus Pontifex hanc exercere solet praesertim per Sacram Indulgentiarum Congregationem, quam Clemens IX per Const. *In ipsis Pontificatus Nostri*, die 6 Iulii 1669 erexit "cum facultate omnem difficultatem ac dubietatem in Sanctorum Reliquis aut Indulgentiis emergentem, quae ad fidei dogma non pertinent (Nobis tamen et Romano Pontifice pro tempore existente circa graviora difficilioraque consultis) expediendi, ac si qui abusus in eis irreperirent, illos iudicij forma plane postposita corrigendi et emendandi; falsas, apocryphas indiscretasque indulgentias typis imprimi vetandi, impressas recognoscendi et examinandi, ac ubi Nobis seu Romano Pontifici pro tempore existenti retulerit, Nostra seu illius auctoritate reiiciendi; . . . ac in concedendis indulgentiis . . . moderationem adhiberi, omniaque pie, sancte et incorrupte fieri curandi. "

Cum vero una ex praecipuis abusuum causis sit quaestus, hic memoranda venit censura excommunicationis latae sententiae contra omnes quaestum ex indulgentiis facientes, quae a Pio V, in Const. *Quam plenum*, 2 Ian. 1569, lata, adhuc perdurat, et inveni-

tur in Const. *Apostolicae Sedis*, inter excomm. ordinario modo R. P. reservatas n. 11.

QUAESTIO fit a DD. an Pontifex possit sibimet indulgentias concedere.

Ratio dubitandi oritur ex eo quod indulgentia sit actus iurisdictionis, et nemo videtur erga se ipsum iurisdictionem posse exercere. — Conveniunt DD. quod possit Pontifex indulgentiam lucrari, cum non sit deterioris conditionis, quam reliquae oves Chisti Domini; at differunt quoad modum explicandi. Sunt DD. qui putant ipsum Deum conferre iurisdictionem supra Pontificem; at necesse non est ad hoc recurrere: sunt enim alii explicandi modi, quos ita refert Viva (*de Jubilaeo... ac de Indulg. universim Enchirid.* q. v. art. IV.) "Suarius Disp. 52. de Poen. sect. I. cum Bossio et Caetano apud Pasqualigum q. 19. putat posse eas lucrari delegando alii iurisdictionem et subiiciendo se illi.... Bellarminus cap. 6. *de Indulgentiis*, Laym. Fill. Cord. putant Papam concedendo directe indulgentias aliis per modum solutionis, concedere eas indirecte sibi per modum solutionis ut pars communitatis est; eo modo quo leges ferendo, obligat alios directe, se ipsum indirecte. Sed neque haec explicatio admittenda, tum quia eadem forma semper utitur Pontifex concedendo Jubilaeum tam sibi quam aliis, dicendo absolutionem et remissionem concedere.... tum etiam quia in tantum potest se ipsum indirecte obligare per leges a se latas, quia ius naturale hoc dictat, debere caput membris se conformare; at ius naturale non se extendit ad concedendas ullo pacto indulgentias.... Quare potius dicendum cum Pasq. Pontificem posse sibi ipsi directe indulgentias concedere,

exercendo erga se ipsum iurisdictionem istam gratiosam.... Actus iurisdictionis contentiosae, quae testium probationem requirit, stare nequit universim sine distinctione personarum.... idemque dicas de actu iurisdictionis coactivae sive punitivae, hanc enim in se ipsum exercere repugnat: idque verum est etiam de absolutione sacramentali ex institutione Christi Domini; at iurisdictio voluntaria, sicut exerceri potest a Pontifice erga se ipsum in dispensatione votorum, ita etiam in concessione indulgentiarum. „

DE INFERIORIBUS PAPA.

1. DE INFERIORIBUS PAPA IN COMMUNI.

Ad evitandas inutiles repetitiones, antequam de Inferioribus Papa in particulari loquamur, hic referenda sunt nonnullae *prohibitiones*, quae omnes respiciunt, sicut et solvendae veniunt quaedam *quaestiones*, quae eosdem attingunt.

Interdicitur itaque:

1º Indulgentias concedere defunctis applicabiles: "communis est DD. sententia „ (Suarez I. c. disp. LV. sect. III. 9.)

2º Crucibus etc. a Papa vel Sacerdote legitima facultate munito benedictis, sicuti etiam eidem actui pietatis sive eidem pio Sodalitio, quibus a R. P. indulgentiae iam adnexae vel concessae sunt, alias indulgentias adiungere vel concedere, nisi novae conditiones implendae imponantur (D. 433. 12 Ian. 1878):

3º Eundem pietatis actum in partes dividere, et singulis partibus, puta 40 dies indulgentiarum concedere (D. 433. v. s.) Licet Decretum loquatur tan-

tum de Episcopo, tamen extendendum videtur ad omnes, qui potestatem habent indulgentias concedendi, agitur enim de modo applicandi indulgentias, qui minus conveniens videtur, quique proinde in praxim a nemine deducendus videtur:

4º Novas indulgentias applicare eidem rei vel actui pietatis, cui iam Antecessor indulgentias adnexuit (D. 433. v. 1.) Cum etiam hoc Decretum loquatur de Episcopo, quaeri potest an sit etiam prohibitus Delegato Apostolico vel Archiepiscopo huiusmodi concursus cum Episcopis territorii delegationis vel provinciae. Quoad Delegatum, in hoc ipso Decreto (ad. 6.) resolutum fuit: "Consultius ut se abstineat. „ Iam vero idem a fortiori dicendum est de Archiepiscopo.

Tandem tum ab iis qui ordinariam, tum ab illis qui delegatam habent potestatem, observanda sunt normae, quas ipse R. P. sequitur in concedendis indulgentiis plenariis et in concedendis indulgentiis realibus et localibus. De normis pro indulgentiis realibus et localibus loquemur in 2^a parte; quoad indulgentias plenarias generatim praescribi solet, praeter aliquid aliud pium opus, Confessio et Communio.

QUAESTIO fit a DD. I. an qui habet potestatem ordinariam concedendi indulgentias, possit eam delegare.

Communiter affirmant; tamen *minus conveniens* videtur posse Inferiores Papa hac facultate uti; non solum ob periculum abusus, qui facile in hac materia introduci potest, sed etiam quia agitur de potestate quae videtur adnexa dignitati. Sic Benedictus XIV (*de Synodo*, lib. II. c. IX. n. VIII.) quaerens

an Vicarius Capitularis habeat hanc potestatem, de eadem ait quod “ etsi sit iurisdictionis et non ordinis, tamen iurisdictionis cuiusdam extraordinariae soli dignitati episcopali adnexae ”. Quare minus conveniens videtur de ea participem reddere subditum, eo vel magis quod in omnibus Inferioribus Papa tam sit limitata. Ceterum non possent delegari nisi clerici, cum hi solum iurisdictionis ecclesiasticae sint capaces.

II. An qui habet potestatem a Papa delegatam possit eam subdelegare.

In genere qui habet potestatem delegandi, non potest subdelegare. Excipiunt tamen DD. 1º nisi *Delegatus* sit ad *universitatem causarum*, nam “ *Delegatus* ad *universitatem causarum* quasi *Ordinarius* videtur ” (Reiffenstuel, lib. 1. *Decret.* tit. xxix, § iii. n. 63); 2º et nisi *Delegatus* sit *Principis*, “ ut puta *Papae*.... propter eminentiam supremae potestatis *Principis*, cuius personam ille reprezentat ex speciali dispositione ab ipsomet Iure concessum fuit, ut in casu legitimi impedimenti, quominus causam per seipsum expedire valeat, possit hanc alteri subdelegare, vices suas committere eidem, ut l. a *Iudice c. de Iudiciis etc.*.... ” (Reiffenstuel, l. c. n. 59.) At *Canonistae* limitant hoc principium ita ut applicari non possit 1º quando electa fuerit industria personae sive explicite ex ipsis verbis mandati, sive implicite ex gravitate negotii pertractandi; 2º quando commissum fuerit nudum ministerium. (Cfr. Card. d'Annibale *Summula Theologica*, edit. m. p. 1. tr. 1. c. m. n. 72 in nota; *Collectanea in usum Secretariae S. Cong. EE. et RR. cura A. Bizzarri, Romae MDCCCLXIII.* pag. 666;

Thomae de Rosa, *Tractatus de Executoribus Litterarum Apostolicarum etc. Venetiis MDCCXXXVI.* p. ii. per totum cap. v.; Ferraris v. *Delegatus* n. 53.) His praemissis non videtur posse delegare eum qui potestatem habuerit a Papa delegatam; neque huius favore posset appellari ad principium (Quod *delegatus* a Papa potest subdelegare): nam hoc principium non videtur respicere forum internum, ac proinde non potest applicari generatim facultatibus quae dantur pro foro interno, licet in quibusdam, ut v. gr. in facultate absolvendi a casibus reservatis, delegata fuerit iurisdictio et quidem non exercenda per nudum ministerium. Ceterum cum facultas dandi indulgentias respiciat forum internum, et exerceatur absque ulla cause cognitione (cfr. supra cap. 1. pag. 2.) non potest subdelegari a Delegato Papae, nisi expressa facultas subdelegandi ei concessa fuerit.

2. DE INFERIORIBUS PAPA IN PARTICULARI

Ut ordine aliquo procedamus, omnes inferiores Papa in *duas* classes distribuemus, in quarum *prima* loquemur de illis qui potestatem habent ordinariam, iuxta sensum tit. xxxi de officio Iudicis Ordinarii in libro 1. *Decretalium*, et in *secunda* de illis qui habent potestatem sive vicariam sive delegatam, de quibus loquuntur *Decretales* lib. 1. tit. xxviii. xxix. xxx.